

Brieven uit Curaçao

van Pastoor Putman 1837-1853.

JN het Koloniaal Missie Tijdschrift van 1937 en 1938 werden eenige brieven van Pastoor Putman gepubliceerd en wel die betrekking hadden op zijn allereerste verblijf op Curaçao. In deze en de volgende afleveringen wordt die publicatie voortgezet. Even brengen wij den lezers in herinnering dat Joannes Josephus PUTMAN afkomstig was uit Oudewater en, na zijn theologische studiën gemaakt te hebben te 's-Heerenberg, 10 Aug. 1836 priester gewijd werd door den Bisschop van Curium in diens woning op Duinzigt te Oegstgeest. Met J. P. A. Kistemaker uit Oldenzaal ging hij als missionaris naar Curaçao, waar zij 14 April 1837 aankwamen. De Oost-divisie werd hem als arbeidsveld aangewezen en hij doet daar zijn werk van Otrabanda uit. De brieven, welke hij aan zijn ouders en familie schrijft, hebben vooral betrekking op het allereerste begin van zijn verblijf, zoodat hij over al het nieuwe, wat hij daar ondervindt, tot in de kleinste bijzonderheden de zijnen inlicht. Het loont de moeite niet om al die brieven in hun geheel af te drukken, maar hier en daar worden er fragmenten uit overgenomen, welke ook voor de lezers van heden nog interesse kunnen hebben. De eerste gepubliceerde brieven van Pastoor Putman kan men in dit tijdschrift vinden Jr. XX 1937 blz. 309 en Jrg. XXI 1938 blz. 20 en 28.

Redactie.

Over het klimaat en de gewoonten op het eiland schrijft hij in een brief aan zijn ouders gedateerd 11 November 1837 het volgende :

„De regentijd is hier al begonnen bijzonder vroeg, alles toont voor Curaçao een goed jaar aan maar al regent het de geheele dag zonder de minste zonneshijn het blijft toch altijd warm onder 77 en 78 heb ik de thermometer nog niet gezien maar wel boven de 90 graden farh. doch de hitte hindert mij weinig meer, ik kan altijd goed eten en gerust slapen zoo heet is het nog niet geweest ik ben zelfs iets zwaarder geworden sedert ik hier ben, ofschoon ik de gansche dag moet zweten bij de minste inspanning, elke preek kost een schoon hemd dat gaat gewis, maar een van onze

medegeestelijken den Eerw. Heer van Leest die hier buiten gewoon dik is geworden die spant daarin de kroon men zou het nauwelijks gelooven dat na zijn Eerwaarde de zingende Mis heeft verrigt niet alleen Alp maar Casuifel zoo nat is als of het uit het water kwam dat men altijd een plas water op het altaar ziet waar hij gestaan heeft maar het hindert hem niets hij is onvermoeit en werkt altijd, vijf zes uren te paard door het heetste van de zon. De warmte is hier van een geheel anderen aard als in Holland en voor menschen die op het heetste van den dag kunnen te huis blijven, is het klimaat hier oneindig veel beter als in Holland het is altijd mooi weer daar kan men stellig op rekenen maar het regenen dat is liefhebberij omdat hier te zien, naar dat het nooit zachjes regent het begint dadelijk als in den hooibouw in Holland met groote malsche droppelen en dan als het goed aan den gang is dan is het in den volsten zin van het woord of het met bakken van den Hemel word gesmeten, van mijn leven heb ik zulk regenen niet gezien, bij ons zou men het een wolkbreek noemen, in weinig minuten gaat een stroom door de straten aan een rivier gelijk, nooit hoort men hier ook zeggen er is een huis ingewaait, maar wel er is er een ingeregent aan de helling der bergen vindt men vooren zoo breed en diep als bij ons de grootste sloten door den regen gespoeld, alles wat in den weg komt gaat met de verbazende massa waters mede tot het in zee zich uitstort daarom zijn ook op de plantagiën de huizen op hoogtens gebouwd en heeft men overal dammen aangelegd om het water te bewaren en tusschen de bergen op te keeren om er in droogtijd nog nut van te hebben, als men door nat regent en lang zoo moet blijven loopen is het zeer gevaarlijk voor de gezondheid, de negers leeren ons dit, want nooit kunt gij denken hoe bang die zwarte kerelds voor regen zijn dat is een zuiver instinct bij hun, hunne naakte breede ruggen stellen zij geheele dagen aan de brandendste stralen der zon bloot, maar regen daar willen zij niet door, hoe die menschen tegen de stralen der zon gehard zijn is verbazend op het midden van den dag komen zij dikwijls eenige uren ver blootshoofd en met bloote voeten door het gloeiende zand marcheeren. Ik wapen mijn hoofd wel gewis met een witte strooehoed met een rand die tot over mijn schouders hangt en toch ben ik al eens te huisgekomen dat het val van mijn neus verbrand was, en eens mijn eene hand toen had ik een handschoen vergeten en die hand die wat vooruitkwam door het houden van den toom van mijn paard, en dus aan de zon was

blootgesteld begon mij zeer te doen en was geblakert, maar ik spreek daar van mijn paard, een ruiter ben ik zoo als er weinig zijn, ik heb een ferm paard van onze Prefect, een jonge moedige hengst, die hier uitsluitend gebruikt worden, en nooit beslagen worden, natuurlijke pooten schijnen op natuurlijken grond uit rots en klip gevormd noodzakelijk te zijn. Wie had het ooit gedacht zegt oom Bogaard, ja wie had het ooit gedacht, maar zonder paard zou men hier bedroeft weinig uitvoeren — en met een paard is het gemakkelijk, zooveel mogelijk gaat het 'smorgens vroeg of 's avonds laat. Ik heb nu een postje gekregen dat ik een paar keeren in de week zeker gebruik moet maken van mijn beest, een paar uur van hier ga ik zondag en woensdag Catechismus doen, daar ter plaatse waar wij weldra eene kerk hopen te bezitten. In den beginne kwam ik dan altijd 's avonds weer naar huis, maar nu alleen als het lichte maan is, ik ben eens geheel verdwaalt gereden, het was stikdonker dat hier zelden gebeurt, het is altijd anders nogal sterrelicht, ik kon het pad niet meer onderscheiden, liet dus in Godsnaam mijn beest maar henen stappen waar hij wilde omdat ze toch altijd naar huis loopen maar dat was mis, op eens daar staat mijn paard stil, ik zeg, vort maar neen en ik er af, en kon mij spoedig overtuigen dat ik een paatje was ingeslagen zeker door de regen gevormd dat in de Aloë en hooge Cactus en andere gewassen dood liep, daar stond ik met mijn gebakke peeren, van de weg af niet weten waar hem weer te vinden, maar ik begon toch te begrijpen, de wind waait hier altijd uit het Noord-Oosten en Harst de plaats waar mijn huis staat ligt nagenoeg Noord Oostelijk van de stad dan zal ik het nu maar vlak voor de wind afhouden, dan zal ik toch geen uur mis komen, en zoo gezegd zoo gedaan, nauwelijks had ik een half uur gereden of ik herkende de groote tafelberg, kwam bij hutjes die men hier toch van alle kanten vind, en was spoedig op de weg en te huis, maar als het nu donkere maan is blijf ik in mijn paleis logeren, daar heb ik een slaapezel en een paar lakens, een brievier en een lampje en een oude neger brengt voor sjoon padre een kruik met water, de Prefect zorgt altijd dat er een trommel is met zoo wat vooral drinken, want water alleen putwater is niet gezond, een weinig rum er door dan kan het geen kwaad, anders krijgt men er pijn in het lijf van, en daar heb ik dan het grootste genoeg van de wereld, 3 of vier van de in de buurt wonende zwartjes vlugge negërijongens komen dan bij mij slapen, dan leer ik hun bidden en de Catechismus, het is al gebeurt dat ik laat in

de nacht nog met hun zat te praten en als ik hun dan de eene of andere geschiedenis vertel of hoe koud het soms in Holland is, kunnen zij mij vragen doen, dat ik schater van lachen — de laatste maal nadat de Cathechismus geeindigt was, kwamen zij zooals naar gewoonte, doch er kwam een heele kleine van een jaar of acht mede, die in een grof linnen hemdje stond, zeker om bij sjoon Padre te komen anders loopt dat kleine goed zoo maar heen, toen ik hem zag zeide ik quico bo ta haci aqui, (wat komt gij hier doen) en dadelijk nam de kleine dreeumis eene krijgshaf-tige houding aan en zeide (mi a beni pa warda Sjoon (ik kom om Mijn Heer te bewaken) ik moest er om lagchen en dacht het is goed dat er niet veel te bewaken is, anders zou ik toch aan u geen sterke verdediger hebben, in Holland zou een huishouden om zoo een hoop jongens te logeeren al heel wat omslag hebben, maar hier niet, zij hebben ieder een uitgeholde kalebas, daar ze wat melk en hun sonsje in hebben (dat is op steen fijn gewreven Indiaansch koren en in water gekookt) dat slurpen zij er met de hand uit en gaan dan als honden die hun meester bewaken plat op de grond liggen, met het hoofd dikwijls lager als de voeten en slapen als ossen rondom mijn slaapezel, de weinige kleederen die zij aan hebben trekken zij nooit uit en ik kan zien dat ze er over verwonderd zijn dat ik op zoo een ding moet liggen met lakens en een kussen, o! het is zoo een raar boeltje maar niets raarder als te zien hoe zij met de kleine kinderen omspringen, die krijgen nooit het minste kleed aan het lijf dat zij van wiegen enz. niets afweten dat laat zich begrijpen, als de kinderen schreeuwen dan worden zij geklopt, wat is dat? zult gij zeggen, ja ik dacht dat de menschen gek waren toen ik dat voor het eerst zag, dat een moeder haar kind begon te kloppen, zij lag het wigje plat op de buik op de steenen met het gezicht plat tegen den grond ging er toen op de knieën bijzitten, en sloeg het toen met de platte hand heel zachtjes en spoedig op het nakende rugje, en inderdaad in weinige minuten sliep het kind gerust en eenige maanden oud soms een halfjaar of minder dan kruipen en loopen zij de deur uit, als zij te minste in een huis wonen daar een deur aan is."

Na een korte mededeeling over de toen op Curaçao gangbare munt, schrijft hij in een brief aan zijn vader, op denzelfden dag gedateerd, iets over zijn werk.

„Bij dit pakje ingesloten bekomt u twee plak Curaçaos' munt, dat is hier de kleinste, hoewel nu de centen ook zijn ingevoerd, een plak is twee en een halve cent Hollandsch, voor het overige is alle nieuwe Hollandsche munt hier gangbaar, maar er bestaat hier een almachtige papierwinkel, men heeft hier voor eenige jaren eene bank opgerigt die voor menig duizend gulden papier in omloop bragt en nu bankroet is, onder het Hollandsch Gouvernement gaat het nu omdat den eenen het van den anderen aanneemt, dit heeft Curaçao verbazend verarmt, al het geld gaat naar buiten en met papier blijven de menschen zitten dat volstrekt geene waarde hebben zal als het hier eene staatkundige verandering moest ondergaan, geen denkbeeld is er van te maken welke schelmerij hier gepleegt wordt. — Nog zond ik u twee stukjes welke ik in La Guajna Prov. Venezuela ontving, het eene is zoo wat schelling het andere drie stuivers Hollandsch, vaarwel beste Vader leef nog lang gelukkig en weltevreden. — Het staat op een goede voet met de kerk welke wij in de Oost-divisie wenschen te bouwen, waarschijnlijk zal ik daar dan wel als Pastoor gaan wonen, de prefect heeft mij zoo wat de verzekering gegeven en dat Mons. de Bisschop van Curium dan zou zorgen voor een f. 1200..... 's jaars voor mij — nu dat is minder, het tijdelijke komt altijd voor ons, het zou mij zeer goed aanstaan, het zijn er arme maar alle beste menschen en ik zou het er ook niet overmatig druk hebben, hoewel goed werk vinden maar ook menschelijker wijze gesproken zeer veel nut kunnen doen, dat toch het eenige doel is en blijft.”

Op 14 Maart 1838 in een brief aan zijn ouders doet hij mededeelingen over zichzelf en als een vervolg daarop is die, welke niet nader gedateerd is, maar die in ieder geval na 23 Mei 1838 is geschreven.

„Ik voor mij en de goede Kistemaker en alle geestelijke heeren genieten bij voortduring de beste gezondheid, nog wekelijks gaan ik een paar keeren naar mijne kleine plantagie, een oude neger heb ik er het opzigt over toebetrouwd mijn planterij is bijzonder goed uitgevallen ik heb een akker groote maïs die al gedeeltelijk gesneden is (dat is turksch koren hetzelfde dat ik wel eens bij ons in den tuin planten) van de kleine maïs zal ik naderhand verzenden die is ook bijna rijp, en mijn **pindas** staan overheerlijk, over een dag of tien kunnen zij gedolven worden, mijn kleine

zwarte jongens hadden het wel toen zij voor mij gingen planten en zeide (bon dios lo duna un bon anja na sjoon padre) onze goede lieve Heer zal Mijn Heer de priester een goed jaar schenken, dikwijls dacht ik dat is toch in Holland nu heel anders toen ik in December en Januarij alles zoo heerlijk groen, in groei en bloei zag staan, als ik dan 's avonds met deuren en vensters open met de jas uit het aangename koeltje hetwelke den avond aanbood opving dan dacht ik nu zit vader ferm ieder avond in de kagchel te poken en te klagen dat het niet warm genoeg is. —

Met dat al ben ik alzoo aan het klimaat hier gewoon dat ik het ver boven dat in het vaderland stel; op het heetste van den dag door de zon te moeten dat is erg maar voor het overige 's morgens, 's avonds en vooral 's nachts dan is het volkomen zoo-als men het zou kunnen wenschen men heeft zich tegen geen kou of hitte te wapenen — en zweten verschrikkelijk zweten dat ik dikwijls doe of bijna altijd, dat hindert mij niets daar groei ik ferm tegen in, en nooit van mijn leven had ik gedacht dat ik in de hitte zoo zou hebben kunnen eten, dus lieve ouders dat gaat alles naar wensch en wil. —

Mijne kleine en groote kinderen beginnen nu zoo wat met de catechismus opstreek te komen, een twintig van de oudste hoop ik zullen met of tegen Paschen hun eerste H. Communie doen dat zullen dan de eerstelingen zijn, God zegene de arbeid meer en meer. Tot den bouw eener kerk hebben wij de toestemming des gouvernementes nog niet ontvangen. De regentijd heeft hier dit jaar buitengewoon lang geduurt nu begint het op te houden, en zullen nu zeker in geen maand of acht regen zien, dat is plezierig, wat is het niet onaangenaam, als men zijn beste rok aangetrokken, en de schoenen gesmeerd heeft en het begint dan te regenen, zoodat men moet thuis blijven. Tegenwoordig is het hier in de kievits-eijeren tijd, van de onbewoonde eilanden **Rocas** en **Orchilla**, die wij voorbij voeren, worden geheele scheeps-ladingen eijeren hier heen gebracht, die volmaakt op die van onze kieviten gelijken, en dezelfde smaak hebben, miljoenen dezer vogelen heb ik in het voorbij zeilen dezer eilanden gezien, men noemt dezelve hier **boubi**, de vaartuigen die ledig of met halve lading voorbij die rotsen stevenen gaan even aan om een duizend of wat van die heerlijke eijeren uit het zand te rapen."

„Het oostelijke gedeelte des eilands blijft nog altijd het plekje dat mij door de voorzienigheid ter bebouwing is aangewezen, daar

is geen enkele neger meer of zij kennen padre grandi (de groote priester) want Putman dat kunnen zij met geen mogelijkheid zeggen en Kistemaker dat is nog veel barbaarser voor hen, dan is het altijd Padre tchiquitu (de kleine priester). Gij moest mij daar eens met dat zwarte volkje hooren discusseeren, ik heb alle hunne eigen aardige termen en spreekwoorden al pront geleerd, ik praat over hun maïs, pindas en de gansche planterij en daar hebben zij schik in, spreekwoorden die hebben zij in menigte zoo hoorde ik eenigen tijd geleden twee negers bezig die ruzie hadden, de eene : Bestia quico bo ta carda, fer di unda bo a vini Ladron, Luango ! (beest wat denk je, waar ben je van daan gekomen, dief Luango) Luango een plaats in Africa waar de slechtste negers van daan kwamen die hier verkocht werden en altijd in verachting waren bij de andere) en dadelijk antwoordde den anderen terwijl hij zijn gespierde vuist omhoog stak, si bo no ta tapa bo boca un bez, io mi dael bo un bosta, qui bo ta weita Culu pa un pompoena) als je naauw niet dadelijk je smoel houdt, dan zal ik je een opstopper geven, dat je den Hemel voor een pompoen aanziet) maar zoover komt het zelden of nooit, dat zij elkander slaan, zij zijn over het algemeen vreesachtig omdat te doen, slaven of van slaven afkomt, weten zij zich altijd te herinneren dat zij zelfs poetst (kregen?), een slaafsche vrees is de meeste als aangeboren, die hun nog altijd bijblijft, zij zijn altijd onderdrukt geworden. Tot nog toe had ik alleen vrije menschen en kinderen om te onderrichten, maar nu ben ik van tijd tot tijd ook eens hier en daar op de plantagiën bij de Heeren een viziete gaan maken, om ook zooveel in mij is voor de ongelukkige slaven te zorgen, veel der eigenaren zijn joden, waarvan enkele goed zijn, maar van vele is niets als verdriet voor mij te wachten, ik heb het ten minste al van eenen moeten hooren dat hij zijne slaven en slavenkinderen alle gelegenheid benam om iets te leeren, dien man moet het al eens ondervonden hebben, dat zijne onderdanen wanneer zij godsdienstig worden niet meer tot zijne goddelooze oogmerken te gebruiken zijn, maar onze lieve Heer zal mij helpen, wij hebben er hier al verschrikkelijke voorbeelden van gezien, hoe spoedig het met die schandvlekken des menschdoms op nul uitloopt, bij andere integendeel werd ik op de beste wijze ontvangen, onderanderen bij eene protestantsche weduwe, die niet ver van mijne categizatie plaats woont, deze dame hoewel hier geboren spreekt volmaakt de Hollandsche taal ik heb haar in een paar bezoeken geheel voor men ingenomen, en zij is het reeds met mij eens, dat godsdienst hare slaven zal ver-

beteren, zoodat ik vrije toegang heb om alle te onderrigten, wanneer de een of andere iets misdaan heeft dan worden er klagen over ingedient bij mij, en dan komen de arme menschen, dat kunt gij denken, er genadiger af als dat de forsche bomba er hun een vijftig op de nakende rug toetelt, en God dank de ondervinding leert al dat mijne zachte woorden veel meer afdoen dan het kletsen van de bullepees — want de gedachten dat God alles ziet is toch beter instaat om hun in toom te houden als de Bomba, die toch slapen moet en dan niets ziet. Zij zijn doorslepen genoeg om 99 misdaden te doen waarvan dan de 100ste pas gestraft wordt, en de gedachten dat God hun in den Hemel rijkelijk beloonen zal, doet hun getroost hun lot verduuren. —

Eenige weken geleden toen ik naar mijne katechismus reedt, heb ik voor het eerst een draagkoets gezien, die moet ik u beschrijven, dat is een klugtige vertooning — in de verte hoorde ik reeds het bij de negers zoo gebruikelijke muziek van Caatchu, en heru (dat is een ossenhoorn daar ze op blazen en twee ijzers die ze op elkander slaan) eindelijk zag ik een ontzettende stoet naderen van groote gespierde negers alle slechts met een korte linnen broek gekleed met een riem om hun lijf gegespt, dat ging in vollen draf voorwaarts, alle volmaakt op de maat van het eentonig muziek, een hoop voor uit een hoop achter, een draagstoel in het midden dat acht of tien man op de schouders hadden, en dat ik niet beter kan vergelijken dan bij een doodbaar, daaronder een hangmat doorhangt en boven met hoepels waar gordijnen over gespannen zijn, een oude dame zat of liever lag er in die zich eens van haar tuin naar de stad liet dragen een vervaarlijk leven de hoop voor en achter met geen instrumenten voorzien zingen luidkeels en al juist op den dreun onder een daverend afgepast handgeklap niet anders als la la la la laldra laldra la wat door alle die het maar eenigsints in de verte hooren herhaald wordt, de slaven der tuinen waar de stoet voorbij huppelt leggen dadelijk hun werk neer nemen daar waar de tuin van hunnen Heer begint het draagstellaadje over en geven het weder andere over waar het grondgebied van een ander begint.”

Op 23 Mei 1838 zendt Pastoor Putman twee brieven, een aan zijn vader en een afzonderlijk aan zijn moeder. In den eersten laat hij zien, hoe hij ver van huis toch nog geheel medeleeft met de zijnen en over hen ook spreekt met de hem toevertrouwd. Den tweeden brief, dien aan zijn moeder, geven wij geheel, om-

dat daarin zijn priesterlijk hart zoo spreekt, hetwelk echter toch zijn moeder en het medeleven met haar niet vergeten is.

„Alles is mij in de beste order geworden, juist toen ik uwe brieven ontving, na de mis zaten twee Curaçaosche burgers (het was zondag) een sigaar te rooken op mijne kamer, ik las hun in hunne taal een stuk uit moeders brief voor waarin zij mij verzoekt alle menschen te groeten die mij weldoen, dadelijk namen zij een stukje papier van de ontvangen brieven, gingen naar mijn lesse- naar, want zij zijn hier te huis en schreven hunne naam er op met verzoek om het mijne ouders te zenden, tot verzekering hunner achting voor den vader en de moeder die hun een priester zond, geen van beide spreken een woord Hollandsch- de eene is meester schoenmaker Monsante als ik daar niet zeker eenmaal in de week aan huis kom dan is het niet wel, ik kan mij zoo verbeelden dat ik te huis ben, als ik daar zit bij die goede menschen, want hij heeft ook tien kinderen, alle zoo zwart als de schoorsteen, de Heer Pool is goudsmit, zend bij gelegenheid een kaartje met uw naam, dat zal ik hun dan ter hand stellen.

Het geld van Pastoor Bor heb ik in orde ontvangen. Tabak word hier niet gebouwd maar ik ben toch wel in de gelegenheid om u een volgende keer eens wat bladen van *Cuba, St. Domingo, Portorico* of van *Havana* over te zenden. Ik had meer willen schrijven doch de tijd ontbreekt mij ik zend u dus alles over wat ik in haast heb bij elkander gekrabbelt wij hebben nu de permissie om een kerk te bouwen als de kerk klaar is zal ik daar gaan wonen. Van den Heer Roothaan heb ik een brief ontvangen, doet hem mijne hartelijke groeten, van den Heer Mosch heb ik niets gehoord, hoe vaart hij. Als van de Confituren wat kan gemist worden zend er dan wat van aan den Heer Schaap die doet zooveel voor mij en als het kan maar anders hoeft het niet aan de Pastoor van Harmelen een klein briefje met wat van het overgezondene en schrijf dan mijne hartelijke groeten en dat ik verzocht heb, hem dit te zenden, de tijd ontbreekt mij te schrijven, maar zeg er dan bij dat dit ook voor zijn Eerw. broeder is.

Het gaat mij hier altijd lieve vader bijzonder wel ik geniet steeds eene gezondheid even zoo goed als het niet beter is dan in Holland — mijn vriend Kistemaker ook, hij schrijft u een briefje, vaarwel lieve vader vaar van harte wel, groet alle vrienden.”

Lieve Moeder!

Met zeer veel genoegen ontving ik uwen brief en vernam ik uwe goede gezondheid, den 18e April beste moeder was voor mij

een dag vol vreugde, toen deden 13 mijner kinderen hun eerste H. Communie, de oudste was 26, de jongste 16 jaar, o! wat een genoegen voor mij bij een andere gelegenheid zend ik u mijne preek van dien dag over ik had nog geen tijd dezelve in het Hollandsch te vertalen. o! had gij eens van die treffende plegtigheid kunnen getuigen zijn, ik celebreerde de plegtige Hoogmis geassisteerd door den WelEerw. Heer van Lommel als diacon en. Kistemaker als sub-diacon wat was mijn gemoed vol hoe moest ik schreijen van aandoening, o! lieve moeder had gij die heldere tranen over die zwarte wangen kunnen zien rollen had gij het snikken kunnen hooren van die het geluk hadden tot de eerste H. Communie te naderen hoe zoud gij de goede God hartelijk gedankt hebben, dat het besluit in mij opkwam zoover van u verwijderd te gaan leven wat een genoegen schenkt de goede God aan hun die wel doen. — Ik heb nu niet veel tijd meer langer te schrijven, ik zend weder zoo een en ander uit Curaçao van die schelpjes en zoo wat moeten alle neven en nichten wat hebben.

Nu gaat gij zeker elke dag den tuin bezoeken, de visschen en bloemen bekijken en dan wat uitrusten onder die treures die ik geplant heb, maar dan treurt gij niet over mijn afzijn, zoals gij dacht toen ik u verliet, gij ziet nu wel zoals ik uw dikwijls zeide dat de goede God alles ten beste schikt nu is mijn afzijn juist datgene wat u het leven uw zoon aangenaam maakt, vaarwel mijn beste moeder.

Curaçao 23 Mei 1838.

get. JACOBUS."

Ook den daarop volgenden brief publiceeren wij in zijn geheel. De daarin genoemde Eerw. Heer SMIT was 14 Dec. 1831 als diaken op Curaçao aangekomen en werd in 1833 priester gewijd door den aartsbisschop van St. Leon. In 1836 was hij op Bonaire geplaatst.

„Geliefde Ouders!

Den 23e Mei schreef ik u met de Maria en Jacoba en zond u een en ander, den 4e Maart had ik met het transport Willem Frederik Hendrik geschreven en den 10e dezer kwam het andere transport de Stad Dordrecht hier binnen, ik had alle hoop een brief te krijgen, omdat de zoon van vrouw Blun mij beloofd had, u te doen weten wanneer het transport zou vertrekken, maar weldra hoorde ik dat hij nog maar vier dagen binnen zijnde het andere transport reeds uitzeilde zoodat er geen brief voor mij zijn

kon, maar nu toch eene gelegenheid om u te doen weten, dat ik bij voorduring nog de beste gezondheid geniet, zoo ook mijn vriend Kistemaker die u hartelijk groet, en alle overige geestelijke Heeren, De Eerw. Heer Smit van Bonaire is ons voor eenige dagen komen bezoeken, de arme hals had 14 maanden alleen op zijn eilandje gezeten. Nu hebben wij permissie gekregen om een nieuwe kerk te bouwen, eerst daags zullen zij beginnen, ik ga er nog altijd tweemaal in de week naar toe om catechismus te doen en God dank ik smaak steeds meer en meer het genoeg van vruchten van mijnen arbeid te zien. — De gouverneur Generaal die met het transportschip hier kwam is hier drie dagen na zijne aankomst overleden. — Meer nieuws kan ik u niet melden naderhand weer meer dit is een bijzondere gelegenheid alleen om u te melden dat ik nog welvarend ben, groet alle vrienden op het hartelijkst en beveel mij in aller gebeden, vaarwel lieve ouders, lieve broeders en zusters vaarwel, wees hartelijk gegroet.

Uw genegen zoon,
was get. I. I. PUTMAN."

Curaçao 21 Juni 1838.

15 September 1838 stuurt hij wederom twee brieven, aan zijn vader en aan zijn moeder ieder afzonderlijk. Hij laat hun zien hoe hij medeleeft met het verlies wat hen getroffen heeft door den dood van hun zoon Antonius, zijn broer. Vooral zijn moeder troost hij door haar er op te wijzen, dat die lieve Antonius nu gelukkig is. „Hij heeft de wereld en hare verleiding niet gekend, zijn rekening is van weinige jaren, nu bid hij reeds voor ons en wij verdragen zijn gemis met geduld als het werk van God, dus dubbele verdiensten". In den brief aan zijn vader is hij meer zakelijk en deelt alvast mede bij een volgende gelegenheid een uitvoerige beschrijving te geven van den bouw zijner kerk. Het zal nog wel een jaar duren eer deze klaar is. Hij heeft daar nu, behalve het huisje, waar hij catechismus doet, nog een, waar hij een paar dagen in de week verblijft. Het zakelijke blijkt wel hieruit, dat hij zijn vader mededeelt elke maand f. 100.— te ontvangen van de broederschap van den H. Geest, maar hij geeft daar geen ruchtbaarheid aan om naderhand nog wat bij het Gouvernement los te krijgen.

Over de kerk, welke Pastoor Putman in de Oost-divisie had op te richten, schrijft hij nader aan zijn vader in een brief, welke gedateerd is 26 Nov. 1838 en in welken brief hij tevens uitweidt over zijn plantage.

„Hiernevens heb ik u een verslag gezonden aangaande de werkzaamheden, tot den bouw onzer kerk de eerste steen is nog niet gelegd, een mooi maar klein Altaar hebben wij uit Amsterdam present gekregen van Mejufvr. de wed. Steinsbisschop. — Als de kerk hier klaar is en ik er een redelijk huisje bij kan krijgen dan zal ik hier een aardig stellingje hebben, de plek gronds met het laatste bijgekochte te zamen is nu genoeg vierkant en zal 11 à 12 morgen groot zijn er is nog al goed land bij en ook twee goede waterputten dat helpt veel, want rondom de putten legt men hier gewoonlijk tuintjes aan waar men het geheele jaar door eenige soorten van Hollandsche groenten kweekt jonge vruchtboompjes enz. die dagelijks moeten begoten worden, een goed gedeelte is met katoen gepland een ander gedeelte heb ik met maïs laten beplanten om eten te hebben voor mijn knechts en stroo voor het vee. Ik heb een goede oude neger die als baas op de planterij is, ik begin al een heele planter te worden, mijn geheele rijkdom bestaat in twee paarden een dat ik van de Prefect heb omdat ik hier in de stad hou, een op mijn buiten een hengst van twee jaar die nu door de Baskir de pas geleerd wordt, die heb ik vaar f. 75.00 gekocht daar kan ik over een jaar een goed paard aan hebben, een ezelin met een jong, een half dozijn cabrieten (geiten) dat goed is hier regt in hun element, in de droogste tijd zijn zij zoo vet als spek en teelen ontzagchelijk voort, een jonge geit is hier beter als het vleesch der koeijen, dan een ferme hoop kippen en kalkoenen, eijeren, die eet ik veel en mijne jonge haantjes smaken zeer goed, mijn oude neger gaat soms ook op de jagt, ik heb hem een geweer bezorgt hij is een ferm schutter maar er is niet veel hier te jagen, konijnen zijn er nog al maar veel kleiner dan bij ons patrijzen maar ook kleiner en een soort van kleine wilde duifjes dat is ook alles, wilde herten vind men hier en daar ook, maar ik heb dezelve nog nooit in het wild gezien. — Mijn boeltje is hier nog zoo in het wild als ik er eens geheel met er woon gevestigd ben zal ik de boel beter in order krijgen. Ik ga nu een ferme duiven vlucht aanleggen die aarden hier ook zeer goed, dan nog eenige schapen en een paar koeijen dan zal ik zoo langzaam aan mijn boeltje in order krijgen mijn tuintje heeft privilegien gelijk andere groote tuinen om schapen enz. op 'slands omliggende gronden te laten weiden, dat is even als of men dezelve te Amersfoort in de hei jaagt, maar schapen en geiten en ezels kunnen er best de kost vinden. — Ziedaar waarde vader nu zult gij eenigsints een denkbeeld kunnen maken

van mijn kleine plantagie waar ik twee of drie dagen in de week tegenwoordig doorbreng en dat als het God belieft weldra mijn vast verblijf zijn zal het is dicht bij de stad in een uur brengt mijn vlugge hengst mij er heen. 's Zondags 's middags ben ik er altijd en dinsdags en 's woensdags, het is zeer eenzaam mijn allernaaste buurlieden wonen wel zoo ver als de sluis van ons huis, daar heb ik dan vier negerhutjes, de andere wonen allemaal nog verder van alle kanten rondom — behalve de oude neger heb ik er nog een zwarte knaap van een jaar of 17 en mijn zwarte krullebol uit de stad die moet er altijd zijn als ik er ben, voor huisvesting of ligging wordt nooit voor die snaken gezorgd, zij komen ook nooit uit de kleeren, als er plaats in huis is gaan zij onder de tafel leggen of buiten voor de deur, men zorgt maar dat zij een kleed aan hun lijf hebben, en dan hun maïs dan zoeken zij een paar platte steenen gaan zoo dadelijk hun koren malen en koken en dan eten zij heerlijke Podding, alle zijn zeer gezond, sterk en gespierde knapen, maar die oude neger die is meer beschaafd, die was vroeger slaaf van een zeer rijk man, heeft met zijn meester veel door Spanje en Frankrijk gereist hij verstaat compleet alle talen, doch het Hollandsch spreekt hij heel gebrekkig, hij is inderdaad een uitmuntende kok, in het Engelsch Spaansch en Fransch kan hij voor tolk dienen hij maakt zijn eigen kleeren zoo goed als de beste snijder, en zoo van alles, en de vent kan niet lezen of schrijven, en het Onze Vader heb ik hem moeten leeren, hij is bijzonder trouw en eerlijk dat heb ik al meer als eens ondervonden dat is wezenlijk een zeldzaamheid onder die menschen. Ziedaar waardste vader u inder haast zoo een en ander medegedeeld, gij ziet hoezeer alles van ons vaderland verschilt, indien de menschen van de wereld mij in mijne eenzaamheid, met mijne brieven, bij een flauw lichtje in mijn nederig rieten hutje des avonds konden zien zitten, zouden zij zich welligt niet begrijpen kunnen hoe een jong mensch zich zoo van alles kan afzonderen, maar dat zij zich vrij verwonderen, ik verzeker u dat mij steeds een zalige vreugde en heilig genoeg omringd, dat zij die er zich over verwonderen gewis nimmer hebben gesmaakt. Vaar steeds wel dierbare vader groet alle vrienden hartelijk."

